

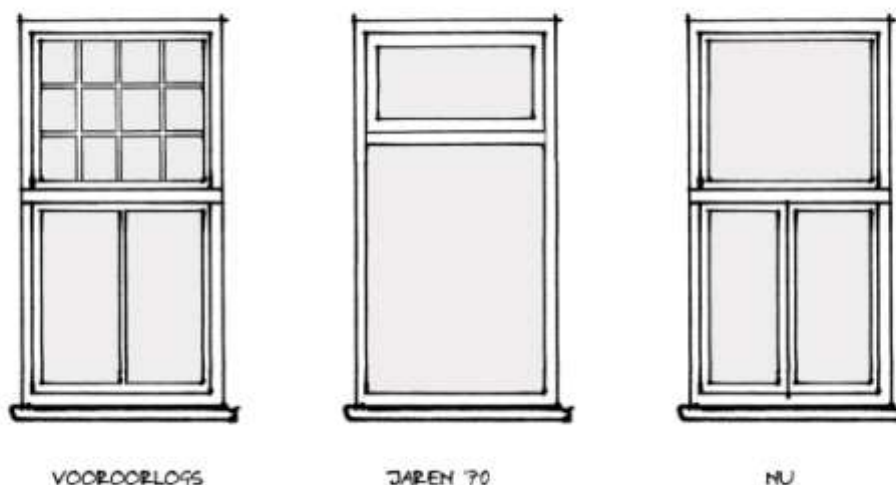
KENNISBANK 2014**BEELD TUSSEN CULTUURHISTORIE EN GEBRUIK**

Serie over de vooroorlogse woningbouw -3-

*Auteur: Martin Liebrechts, 30 juni 2014***Het beeld in haar variaties**

In de periode 1910-1940 zijn er dus een kwartmiljoen sociale woningen gebouwd in verschillende stedenbouwkundige en architectonische entiteiten. De kleinschalige tuindorpen met hun traditionele architectuur (Oud-Philips Dorp, Vreewijk), de tuindorpen gebouwd met nieuwe materialen en architectuuropvattingen (Betondorp, Kiefhoek) en de grote stedelijke blokken, veelal in de Amsterdamse Schooltraditie. De stedenbouw en architectuur weerspiegelen de diversiteit aan maatschappelijke opvattingen, die veelal aan een ontwerp ten grondslag liggen. Als er gesproken wordt over de vooroorlogse sociale woningbouw is er geen sprake van één beeld, maar van vele variaties. Echter wat ze allemaal kenmerken, is oog voor detail en de samenhang van het blok als beeldcompositie (1).

De aanpak in de eenentwintigste eeuw zal altijd gericht zijn op het samenspel tussen de (her)waardering van het oorspronkelijke stedenbouwkundige en architectonische geheel en het ruimte bieden aan eigentijds wonen. Het wonen moet voorop staan, met begrip voor de cultuurhistorische eigenheid.

DE ONTWIKKELING VAN HET RAAMKOZIJN**Dilemma's vanuit het gebruik**

In de praktijk zitten bewoners niet te wachten op een monumentale aanpak, maar op een comfortabele, betaalbare woning, die ook nog gekenmerkt wordt door een bepaalde sfeer. Bij het

herstel van een deel van het oorspronkelijke beeld ontstaat een reeks van problemen over maatregelen, die invloed hebben op het gebruik van de woning:

- *Herstel van de geleding van de gevelopeningen*, al of niet in combinatie met toepassing van vaste ramen en roedes. Dit doet inbreuk op het uitzicht en de daglichttoetreding. Juist in de jaren zeventig van de vorige eeuw waren deze woningen voorzien van grotere glasvlakken om meer daglicht en een zogenaamde eigentijdse uitstraling te krijgen;
- *Afmetingen en aantal dakkapellen*. Om op de slaapverdieping extra ruimte te creëren, zijn in het verleden grotere of extra dakkapellen geplaatst. Vanuit het beeld doen ze veelal afbreuk aan de verhouding dakvlak-dakkapel en de schaalopbouw van het geheel;
- *Isoleren van de woningen aan de binnenzijde*, zowel de gevel als het dak. Voor de bewoner betekent dit inleveren van ruimte. Voor het beeld is het noodzakelijk om het dak, de goot en de gevel in stand te houden;
- *Herinrichting tuinen*, nieuwe bergingen en erfafscheidingen, die meer aansluiten bij het oorspronkelijke karakter. Juist de achterzijde laat de geschiedenis van het gebruik in al zijn uitingen zien. Dit geldt ook voor de aanwezige aanbouwen;
- *Beperking aan bevestiging van eigen materialen*, zoals rolluiken, luifels, verlichtingsarmaturen e.d. In dit spanningsveld moet een evenwicht gezocht worden tussen beeld en gebruik, waarbij het essentieel is dat er draagvlak is voor de oplossing bij alle betrokkenen.

Zoeken naar evenwicht

Het zal duidelijk zijn dat de oplossing in de praktijk niet bestaat en dat het zoeken naar een passend antwoord er een is van vallen en opstaan. Het gaat hierbij niet alleen om de 'kale' feiten, maar (persoonlijke) waardering en uiteenlopende emoties spelen hierbij ook een rol. Het is dus geen eenvoudige optel- en aftreksom. Juist dit maakt het ontwerpen in een context, waarbij het gebruik de leidraad vormt, extra boeiend, met alle strubbelingen die erbij horen.

Bronnen/verwijzingen

- (1) Diverse artikelen/boeken, die het onderwerp van dit artikel op onderdelen behandelen:
1. 'Nostalgie, romantiek of eigenheid?', Martin Liebrechts en Sandra Arts, *Renovatie*, jaargang 4, nr. 5/6 (december 2009)
 2. 'Tussen ornament en traditie', Martin Liebrechts, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 30 maart 2011
 3. *Monumenten van de sociale woningbouw: de herwaardering van de vooroorlogse sociale woningbouw*, Martin Liebrechts, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 12 september 2011
 4. 'Het blok als onderscheidende eenheid: het verhaal van Oud-Philipsdorp', Martin Liebrechts en Roel Simons, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 8 november 2011
 5. 'Reflectie: schoonheid, uiterlijk of harmonie', Martin Liebrechts, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 17 januari 2012
 6. 'Reflectie: de gevel van het blok als eenheid', Martin Liebrechts en Sandra Arts, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 16 maart 2012
 7. *Reflectie: het gevoel van schoonheid, de basis voor vernieuwing voor de gebruiker*, Martin Liebrechts en Sandra Arts, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 31 mei 2012
 8. 'Aantekeningen: lijnenspel, details en beeldkwaliteit', Martin Liebrechts, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 18 september 2012
 9. 'Voetafdrukken van de samenleving', Martin Liebrechts, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 12 februari 2013
 10. 'De eigenheid van een vooroorlogs buurtje', Martin Liebrechts en Roel Simons, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 23 oktober 2013
 11. 'Tivoli, een tuindorp aan de rand van twee gemeenten', Martin Liebrechts, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 26 november 2013
 12. 'De laan als verbindend element, Plataanbuurt Philipsdorp', Martin Liebrechts en Roel Simons, *Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl*, 10 december 2013
 13. 'Wonen in traditie, tijdsbeelden van een mijnwerkerskolonie', Martin Liebrechts e.a., *Voerendaal*, juni 2005